

a

FUNDACJA TAURUS

KIEDY

DZIADKOWIE

**ZAPŁACĄ
ALIMENTY NA
WNUKA**

BIULETYN PRAWNY NR 12
PUNKT NIEODPLATNEJ POMOCY PRAWNEJ
NR 1 I 2 W POZNANIU

Z

Obowiązek alimentacyjny polega na dostarczaniu środków utrzymania, a w miarę potrzeby także środków wychowania i obciąża on krewnych w linii prostej oraz rodzeństwo. Obowiązek alimentacyjny obciąża zstępnych przed wstępnymi, a wstępnym przed rodzeństwem.

Zgodnie z Kodeksem rodzinnym i opiekuńczym rodzice obowiązani są do świadczeń alimentacyjnych względem dziecka, które nie jest jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie, chyba że dochody z majątku dziecka wystarczają na pokrycie kosztów jego utrzymania i wychowania. Rodzice mogą jednak uchylić się od świadczeń alimentacyjnych względem dziecka pełnoletniego, jeżeli są one połączone z nadmiernym dla nich uszczerbkiem lub jeżeli dziecko nie dokłada starań w celu uzyskania możliwości samodzielnego utrzymania się. Poza powyższymi przypadkami uprawniony do świadczeń alimentacyjnych jest tylko ten, kto znajduje się w niedostatku.

Dziadkowie są zatem zobowiązani do płacenia alimentów, dopiero wtedy gdy:

- 1) nie ma osoby zobowiązanej w bliższej kolejności (np. jeden z rodziców nie żyje),
- 2) rodzic nie jest w stanie uczynić zadość swemu obowiązkowi, lub
- 3) uzyskanie od rodzica na czas potrzebnych uprawnionemu środków utrzymania jest niemożliwe lub połączone z nadmiernymi trudnościami.

Ponadto wnuki muszą znajdować się w stanie niedostatku.

Ustawa nie definiuje pojęcia „niedostatek”. Uczynił to natomiast Sąd Najwyższy w uchwale pełnego składu z 16 grudnia 1987 r. (III CZP 91/86, LexisNexis nr 304360, OSNCP 1988/4 poz. 42) w zakresie wykładni prawa i praktyki sądowej w sprawach o alimenty. W pkt III tej uchwały wskazano, że „za znajdujące się w niedostatku należy zatem uważać osoby, które nie mogą własnymi siłami zaspokoić usprawiedliwionych potrzeb, nie posiadają własnych środków w postaci

wynagrodzenia za pracę, emerytury czy renty ani też dochodów z własnego majątku”.

Stan niedostatku zachodzi wtedy, gdy uprawniony nie ma żadnych albo wystarczających możliwości zarobkowych i majątkowych, a w rezultacie nie ma w ogóle lub nie ma dostatecznych środków do życia. Niedostatek zachodzi więc również wtedy, „gdy z dochodów lub zbycia przedmiotów majątkowych uprawniony może tylko częściowo pokryć niezbędne koszty utrzymania”, przy czym, jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale pełnego składu z 16 grudnia 1987 r. (III CZP 91/86, LexisNexis nr 304360, OSNCP 1988, nr 4, poz. 42), uprawniony nie ma obowiązku zbycia rzeczy służących do bezpośredniego zaspokajania jego potrzeb. Nie można od niego wymagać zbycia rzeczy również wtedy, gdyby sprzeciwiała się temu zasady współżycia społecznego.

Według wyroku Sądu Najwyższego z 24 maja 1966 r. (III CR 89/66, Lexis.pl nr 316348) jeśli jedno z rodziców nie żyje, obowiązek ponoszenia w całości ciężarów związanych z utrzymaniem i wychowaniem dziecka spoczywa w zasadzie na drugim z rodziców. Dopiero gdy zostanie ustalone, że pozostały przy życiu rodzic nie jest w stanie w całości lub w części sprostać swoim obowiązkom względem dziecka i z tego powodu dziecko mogłoby znaleźć się w niedostatku, w grę wchodzi subsydiarny obowiązek dalszych krewnych (np. dziadków).

Nie powinno budzić wątpliwości, że powództwo matki dziecka, która może sprostać obowiązkowi zapewnienia utrzymania dziecku, o zasądzenie alimentów na rzecz małoletniego dziecka skierowane przeciwko dziadkom ojczystym, w miejsce ojca dziecka, który nie może łożyć na jego utrzymanie, podlega oddaleniu (tak SN w wyroku z 7 lutego 1952 r., C. 1885/51, Lexis.pl nr 372433; por. też uchwałę SN z 22 listopada 1955 r., IV CO 36/55, PiP 1956, nr 5-6, s. 1069; orzeczenie SN z 14 maja 1962 r., 2 CR 167/62, LexisNexis nr 316035, OSNCP 1963, nr 4,

poz. 91; wyrok SN z 16 marca 1967 r., II CR 88/67, OSNCP 1967, nr 9, poz. 168; wyrok SN z 16 lipca 1971 r., III CRN 187/71, Lexis.pl nr 316347). Jeśli zatem matka małoletniej córki posiada dochody (ok. 2000 zł) na poziomie pozwalającym zaspokoić jej potrzeby córki w takim zakresie, aby nie popadła ona w niedostatek (ok. 500-800 zł), to nie ma podstaw do obciążania obowiązkiem alimentacyjnym dziadka małoletniej, obowiązek alimentacyjny dziadka nie polega bowiem na przerzuceniu na niego obowiązku alimentacyjnego niespełnionego przez ojca dziecka (zob. wyrok Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze z 13 grudnia 2012 r., II Ca 655/2012, LexisNexis nr 8696163, www.orzeczenia.ms.gov.pl). W wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z 8 lipca 2013 r., II Ca 421/2013, LexisNexis nr 8231089, wskazano, że jeśli jedno z rodziców jest całkowicie niezdolne do wykonywania ciężącego na nim obowiązku alimentacyjnego - obowiązek ponoszenia w całości ciężarów związanych z utrzymaniem i wychowaniem wspólnych dzieci spoczywa w zasadzie na drugim rodzicu. Dopiero gdyby zostało ustalone, że drugi z rodziców - mimo odpowiedniej staranności i wykorzystania wszystkich możliwości zarobkowych - nie jest w stanie w całości lub części sprostać swoim obowiązkom względem dziecka i z tego powodu dzieci mogłyby znaleźć się w niedostatku - w grę wchodziłby subsydiarny obowiązek dalszych krewnych, a w szczególności dziadków.¹

Według wyroku Sądu Najwyższego z 24 stycznia 1973 r. (III CRN 378/72, LexPolonica nr 316346) obowiązek alimentacyjny zobowiązanego w dalszej kolejności (np. babki dziecka) może polegać stosownie do okoliczności - za zgodą zobowiązanego - na jego osobistych staraniach o utrzymanie i wychowanie dziecka uprawnionego do alimentacji podejmowanych w czasie, gdy matka dziecka pracuje zarobkowo, sam jednak fakt, że babka dziecka należy do kręgu osób, które mogą być zobowiązane - jako dalsi krewni dziecka - do alimentacji tego dziecka,

¹ Wierciński Jacek (red.), Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz, LexisNexis 2014

nie przesądza jeszcze tego, że ciężar zajęcia się dzieckiem, spoczywający w pierwszej kolejności na rodzicach dziecka, może być przerwany w czasie zawodowej pracy osób zobowiązanych do alimentowania dziecka w pierwszej kolejności na osobę zobowiązaną w dalszej kolejności.

Należy również zwrócić uwagę, że odpowiedzialność dziadków wobec wnuków, podobnie jak odpowiedzialności rodziców wobec dzieci, z tytułu obowiązku alimentacyjnego nie jest solidarna, odpowiedzialność solidarna bowiem może wynikać albo z ustawy, albo z umowy, czego w tym wypadku brak. Zakres obowiązku alimentacyjnego dziadków jest indywidualizowany w procesie o alimenty.